

Рецензия

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

на докторант Мая Михайлова Янева

за дисертационен труд с тема :

**„ Духовност/Религиозност, конструиране на Аза и психично
благополучие“**

Докторска програма: „Културна и диференциална психология“

Научен ръководител

проф. д.п.н. Ирина Зиновиева

Катедра “Обща, експериментална, развитийна и здравна
психология”

Представената за рецензия дисертационна разработка е посветена на сложна и актуална тематика, каквато се явява духовността, трансценденалността и психичното благополучие.

В разбирането за цялостен модел на здраве и благополучие, доскоро превалира основно био-психо-социалният модел на здраве, но той се явява непълен и дори недостатъчен, защото липсва духовната му компонента. Тази дисертация разкрива значимостта на тази част и огромното влияние, което оказва духовната трансценденалност върху цялостното разбиране за единството на личността.

Структурно дисертационното изследване отговаря на необходимите академични изисквания. Организирана е във въведение, триглави, заключение и библиография очертаващи рамката на дисертационният труд.

Със изключителна вещина докторантката Янева разглежда въпросът за значението на религията за човешкото развитие и духовното израстване. Представената психологична гледна точка за отношението на религията към етичните нагласи и моралната рамка показва дълбочината на познанието на автора за влиянието на религиозните убеждения върху нагласите, ценностите, мотивацията и емоционалната регулация на индивида.

Основната цел на дисертационното изследване е проверката дали нивата на Духовна трансценденалност имат отношение с конструирането на Аза, степента на психично благополучие и ориентираност към щастие.

В теоретичната обосновка на дисертационното изследване много ясно, подробно са разгледани и анализирани съществуващите класически и съвременни схващания за религията и духовността. Представени са дефинициите и точно са обяснени свързаните с тях конструкти - Трансценденалност и Самотрансценденалност. Чудесно впечатление прави на

четящият този труд показването на връзката между психично благополучие и тези конструкти. Акцентът е поставен върху релацията на личностните черти с нивата на духовност и религиозност.

Представената теоретична част показва добрата подготовка на докторантката Янева, уменията за работа с литературни източници и заявеното лично отношение към изследваната проблематика.

В представеното емпирично изследване екзактно са разписани цел, задачи, хипотези, методология и процедура на изследването.

Емпиричното изследване е насочено към проучване на връзките на Духовна трансцендентност като конструкт, който е свързан с проявата на духовност и религиозност, с конструирането на Аза, степента на психично благополучие, личностните черти и ориентацията към щастие. Прецизно е избран психологичен инструментариум и съответните скали с необходимите психометрични характеристики.

Уменията на докторантката да провежда експериментално проучване са видни от представените резултати, техните анализи и свързаността им със заложените хипотези включващи

- Духовна трансцендентност и Психично благополучие.
- Духовна трансцендентност и Конструиране на Аза
- Духовна трансцендентност и Ориентация към щастие.
- Духовна трансцендентност и Личностни черти (модел на „Големите пет“)
- Различия в изследваните конструкти: Духовна трансцендентност, Психично благополучие, Личностни черти (Големите пет), Ориентация към щастие - според това дали ИЛ се самоопределят като вярващи или атеисти. ипотеза 5 – Има различие в изследваните конструкти Духовна трансцендентност

Системната подготовка на докторанта и работата върху дисертационното изследване под нещото ръководство на научният му ръководител проличават ясно и безспорно в създаването и представянето на теоретичен модел демонстриращ връзките и посоките на взаимодействие между изследваните конструкти

Основа на този модел се явяват шест клъстера променливи, но в ядрото е посочена Духовната трансцендентност, като аспект на личността, който е свързан с религиозност и духовност, без да разграничава двата конструкта.

Академичното звучене на представеният труд се допълва от описаните ограничения на самото изследване и съществени такива са посочени ограничения по отношение на извадката спрямо пол, вероизповедание, образование и местоживеене.

Изследователското търсене и работа по проблематиката са заявени в желание за продължаване на изследването и набелязаните конкретни бъдещи насоки например да се съберат данни от други религиозни вероизповедания, малки населени места, да се търси баланс между половете, за да е възможно да се направят сравнителни анализи между различните групи .

Като основен принос и практико-приложна полза от дисертационното изследване се явява създаденият интегративен теоретичен модел, който поставя в центъра на вниманието религията и духовността като значими фактори при формирането на личността и Аза, усещането за психично благополучие и разбирането за щастие. Още повече научната полза се усилва от факта , че е проведено за пръв път в страната подобно изследване, в което да са адаптирани за български условия и културен контекст следните скали: Скала за духовна трансцендентност, (Piedmont, 1999), Скала за Конструиране на Аза: Независим, Взаимозависим и Металичностен Аз

(DeCicco & Stroink, 2007; Singelis, 1994) и Скала за ориентация към щастието (Peterson, Park, & Seligman, 2005)

В заключение трябва да се отбележи че настоящето изследване повдига въпроси, които анализират ролята на религията и духовността във връзка с психичното благополучие, конструирането на Аза, личностните черти и нагласите към щастието, които не са изследвани в България. Но така също насочва вниманието към ресурса, който може да се черпи от индивидуалната духовната и религиозна ценностна система за растеж на личността, преодоляване на житейски кризи и екзистенциални кризи в лична психотерапевтична работа.

Като рецензент нямам критични забележки. Считаю че докторантката Мая Янева и нейният научен ръководител са положили много усилия и внимание към изследваната тема и положителният резултат е налице. Авторефератът изцяло отговаря на дисертационната разработка и публикациите са в полето на изследваната тематика.

Заклучение :

Предлагам на Уважаемото жури да присъди на Мая Михайлова Янева образователна и научна степен „доктор“ за дисертационен труд с тема „Духовност/Религиозност, конструиране на Аза и психично благополучие“ в направление 3.2.Психология ,докторска програма „Културна и диференциална психология“.

Гр. Варна

09.01.2026г.

доц. д-р Красимир Иванов